

Tämä tutkielma on osa Kehittämiskeskus Opinkirjon tuottamaa materiaalia, ja sen käyttö on sallittu vain opetustarkoituksessa.

Terveystutkimus

Vanhemmat alaikäisten alkoholin välittäjinä

TIIVISTELMÄ

Vanhemmat alaikäisten alkoholin välittäjinä

Tutkimus

19 sivua

Suomen lain mukaan alaikäisten ei ole sallittua nauttia tai hallussapitää alkoholijuomia. Laitonta on myös alkoholijuomien ostaminen, välittäminen tai luovuttaminen alaikäisille. Alaikäisten on kuitenkin todettu käyttävän alkoholijuomia, vaikka se laitonta onkin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka yleistä on, että alaikäiset saavat alkoholijuomia omilta vanhemmiltaan. Tutkimuksessa myös tutkittiin, vaikuttaako mahdollinen vanhemmilta saatu alkoholi nuorten alkoholinkäyttöön ja jos vaikuttaa, miten. Tutkimuksessa kysyttiin myös vastaajan läheisimmän ystävän alkoholinkäytöstä, vastaajan omasta mielipiteestä alaikäisille alkoholin luovuttamisesta sekä perusteluja tälle mielipiteelle.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Sammon keskuslukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat, jotka kaikki olivat alle 18 vuoden ikäisiä. Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta. Tutkimuksessa selvisi, että noin 42% vastaajista saa alkoholijuomia vanhemmiltaan usein tai joskus. Melkein kaikki vanhemmiltaan alkoholia saavat nuoret kuitenkin kokivat, ettei se vaikuta heidän alkoholinkäyttöön. Mielipiteet vanhempien alkoholin luovuttamisesta alaikäisille lapsille jakautuivat nuorten kesken. Vastaajista kaksi viidesosaa piti hyvänä, että vanhemmat antavat alkoholia alaikäisille lapsilleen, kun taas 58% piti toimintaa negatiivisena. Tutkimuksessa tuli myös esille nuorten mielipiteitä ja perusteluja alkoholin luovuttamisen puolesta ja vastaan.

Tulokset olivat osittain ristiriidassa jo tehtyjen tutkimusten kanssa. Vanhempiin suunnatussa tutkimuksessa esimerkiksi vain 12% ilmoitti ostaneensa alkoholia alaikäiselle, kun taas tässä tutkimuksessamme nuoret kertoivat, että heistä 42% saa alkoholijuomia vanhemmiltaan usein tai joskus. Tutkimus antoi laajasti tietoa nuorten alkoholikäyttäytymisestä ja mielipiteistä sekä siitä, kuinka suuri rooli omilla vanhemmilla on alkoholijuomien hankinnassa.

Avainsanat: päihteet, alkoholi, alaikäiset, nuoret, suhtautuminen, terveys

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2. Menetelmät	7
3. Tulokset	8
4. Pohdinta	13
5. Lähteet	17
Liitteet	19

1. Johdanto

Suomen lain mukaan (alkoholilaki, 1994) alkoholin myyminen, välittäminen ja luovuttaminen alaikäiselle on rikos. Edes alaikäisen huoltajalla ei siis ole oikeutta luovuttaa alkoholijuomia alaikäiselle. Alaikäinen ei alkoholilain mukaan saa myöskään kuljettaa eikä hallussapitäää alkoholijuomia. Teoreettisesti ajatellen, jos lakia noudatettaisiin täysin, nuoret eivät siis nauttisi tai hallussapitäisi alkoholijuomia lainkaan. Tätä kuitenkin tapahtuu, joten herää kysymys, mistä alaikäiset saavat alkoholijuomia. Alkoholin myyminen, välittäminen ja luovuttaminen alaikäiselle on rikos, josta voidaan tuomita sakko- tai vankeusrangaistukseen. Ovatko vanhemmat valmiita rikkomaan lakia luovuttaessaan alkoholia alaikäisille lapsilleen?

Alkoholi aiheuttaa runsaita haittavaikutuksia, joista osa on välittömiä ja osa ilmenee vasta myöhemmin. Alkoholi vaikuttaa aivoihin ja hermostoon (THL 2014a) heikentämällä reaktionopeutta, tarkkaavaisuutta ja muistia. Jos alkoholia nauttii nopeasti suuria määriä, alkoholimyrkytyksen riski on suuri. Runsas alkoholinkäyttö voi aiheuttaa dementiaa, aivosolujen kuolemaa tai aivohalvausta. Alkoholi vaikuttaa myös sydämeen ja verenkiertoon (THL 2013a), aiheuttaen sykkeen ja verenpaineen nousua sekä pintaverisuonten laajentumista. Alkoholimaksasairaudet ovat merkittävän maksasairauksien ryhmä Suomessa (THL 2013b). Alkoholinkäyttö voi aiheuttaa maksasyöpää, -tulehdusta ja -kirroosia sekä rasvamaksaa. Ruoansulatuskanavassa alkoholi voi vaurioittaa mahalaukun limakalvoja tai aiheuttaa mahan limakalvotulehdusta sekä aiheuttaa ripulia ja kasvattaa paksusuolen syövän riskiä (THL 2013c).

Elimistössä alkoholi muuttuu asetaldehydiksi, joka on syöpävaarallinen aine. Alkoholilla on havaittu yhteys mm. paksusuolen, maksan ja ruoansulatuskanavan yläosan syöpiin sekä rint- ja haimasyöpään (THL 2013d). Runsas alkoholinkäyttö aiheuttaa myös psyykkistä oireilua. Alkoholin runsaan käytön ja esimerkiksi ahdistuneisuuden, persoonallisuushäiriöiden, mielialahäiriöiden ja psykoottisen oireilun välillä on havaittu yhteys. Alkoholin ongelmakäyttö voi myös aiheuttaa tai pahentaa masennusoireita. Alkoholin runsas käyttö voi aiheuttaa paniikkihäiriöitä ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa sekä traumaperäisiä stressireaktioita (THL 2013e).

Toisin sanoen alkoholi on monella tapaa myrkyä elimistölle. Humala on aina myrkytystila ja varsinaisessa alkoholimyrkytyksessä ihminen on juonut itsensä tajuttomaksi. Kuka tahansa alkoholin käyttäjä voi saada myrkytyksen, mutta kokeneemmat käyttäjät kestävät suurempia määriä kasvaneen sietokyvyn eli toleranssin vuoksi.

Nuorille merkittävän alkoholin aiheuttama vaara on liiallinen verensokerin lasku, jolloin aivot eivät

saa tarpeeksi ravintoa (Fogelholm ym. 2012). Alkoholin akuutit eli lyhytkestoiset haitat ilmenevät fyysisinä (pahoinvointi), psyykkisinä (mielentila vaihtelut) ja sosiaalisina (riidat) haittoina. Kun taas kroonisia eli pitkäkestoisia vaikutuksia ovat esimerkiksi alkoholiriippuvuus, alkoholismi sekä monet erilaiset sairaudet (Fogelholm ym. 2012). Alkoholin liikkakäytöllä on siis monenlaisia terveydellisiä seurauksia: alkoholimyrkytyksessä keskushermosto lamaantuu, ruokatorven syövän riski kasvaa, sepelvaltimotaudin ja sydänkohtauksen todennäköisyys on suurempi sekä maksan erilaiset sairaudet, kuten maksakirroosi, ovat alkoholisteilla yleisiä. Myös paksusuolen syövän riski kasvaa, vastustuskyky heikkenee ja alkoholin sisältämä energiamäärä lihottaa (Fogelholm ym. 2012).

Alkoholin haitat eivät rajoitu itse juojaan, sillä juominen on syynä monenlaisiin sosiaalisiin ongelmiin perheissä, parisuhteessa tai elinympäristössä.

Etenkin lapset kärsivät usein vanhempien alkoholin käytöstä, saaden liikkakäyttötapaüksissa huonon mallin. Alkoholi voi joissain ihmisissä aiheuttaa myös agressiivisuutta tai jopa perheväkivaltaa. Erityisen vaarallista alkoholin käyttö on silloin, kun henkilöllä on jokin pitkäaikaisslääkitys. Alkoholin ja lääkkeiden samanaikainen käyttö eli sekakäyttö on vaarallinen ja arvaamaton yhdistelmä. Suomalaiselle juomakulttuurille tyypillistä erityisesti nuorten keskuudessa on myös humalahakuisuus. Humalatilän voimistuessa koordinaatiokyky, arviointikyky ja tilannetaju heikkenevät, jolloin tapaturmien ja virhearvioiden todennäköisyys on suurempi (Fogelholm ym. 2012).

Erityisen haitallista alkoholin käyttö on juuri nuorille, sillä nuorten aivot eivät ole vielä täysin kehittyneet. Alkoholi voi vaikuttaa vielä kehittyvien aivojen toimintaan ja altistaa alkoholin väärinkäytölle, riippuvuudelle sekä päihde- ja mielenterveyshäiriöille. Alkoholin käyttö voi myös lisätä aggressiivista käyttäytymistä sekä aiheuttaa sosiaalisia ongelmia ja syrjäytymistä esimerkiksi kouluelämästä (Fogelholm ym. 2012).

Alkon monopoli, alkoholijuomien verotus ja saatavuuden rajoittaminen ovat suomalaisen alkoholipolitiikan tärkeimmät keinot. Vuodesta 1920 aina 2010-luvulle asti on laadittu erilaisia alkoholilakeja säilyttämään turvallisuutta yhteiskunnassamme, niistä esimerkkinä alkoholi- ja keskiolutlaki (ikärajat), joka astui voimaan 1969 (Fogelholm ym. 2012).

Toiminnan lainvastaisuudesta huolimatta poliisin tietoon kantautuu tapauksia, jossa alaikäiset ovat saaneet alkoholia vanhemmiltaan. Tässä tutkimuksessa yritetään selvittää, kuinka yleinen ilmiö on ja mitä mieltä nuoret itse ovat siitä.

Hypoteesi ennen tutkimuksen tekemistä oli, että noin 60% vastaajista saisi alkoholijuomia vanhemmiltaan ainakin joskus. Hypoteesi perustettiin kokemuksiin ja huomioihin omasta

ystäväpiiristä sekä muista nuorista esimerkiksi koulussa tai harrastuksissa. Olettiin myös, että lähes kaikissa, ainakin yli 85% tapauksista, vastaajat sanoisivat, ettei vanhemmilta saatu alkoholi vaikuta heidän alkoholinkäyttöönsä. Vaikka oletukset alkoholin saannista olivat aika korkealla, hypoteesiin kuului kuitenkin oletus siitä, että vastaajista noin 80% sanoisi silti, että ei ole hyvä, että vanhemmat luovuttavat alkoholia alaikäisille lapsilleen. Uskoimme toiminnan laittomuuden ja alkoholin terveysvaikutusten sekä eettisesti oikean vastauksen johtavan vastaajat vastaamaan neljässä viidesosassa vastauksista, ettei ole hyvästä, että vanhemmat luovuttavat alkoholia alaikäisille lapsilleen.

2. Menetelmät

Tutkimus suoritettiin Sammon Keskuslukiossa 22.-23.10.2014. Koska Sammon Keskuslukio on opiskelijoiltaan monipuolinen (yleis-, urheilu- ja viestintälinja), tuntui luontevalta suorittaa tutkimusmateriaalin kerääminen juuri siellä.

Otos päätettiin valitsemalla tutkimuksen kohteeksi kaksi lukion ensimmäisen vuoden opiskelijointa sisältävää kurssia, sillä tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää asioita liittyen juuri alaikäisten alkoholinkäyttöön, ja tähän soveltuvaa ikäluokkaa löytyy siis lähes poikkeuksetta lukion ensimmäiseltä luokalta. Kaksi ryhmää koimme riittäväksi otoskooksi, sillä tutkimuksessa kyselylomakkeisiin vastasi yhteensä 52 alaikäistä nuorta, joiden arvelimme (ja totesimme) tuottavan luotettavan ja tarpeeksi laajan tuloksen.

Tutkimus suoritettiin henkilöiden itse täytettävien kysymyslomakkeiden avulla (kts. Liitteet). Kyselylomakkeet sisälsivät kuusi monivalintatehtävää ja yhden avoimen kysymyksen.

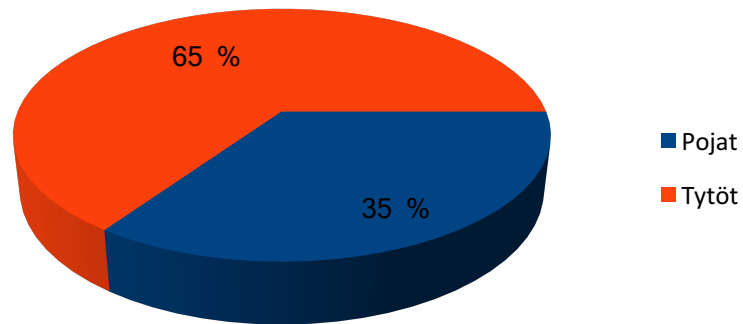
Tyypiltään tutkimus oli empiirinen eli kokemuseräinen, sillä tulokset saatiin tekemällä ns. ”mittauksia” ja analyysyjä, tuottamalla itse uutta aineistoa tutkittavan asian selvittämiseksi.

Tutkimus oli myös määrällinen eli kvantitatiivinen, sillä kyselylomakkein saatu informaatio muokattiin numeroiksi: tilastoiksi ja kaavioksi, joita lähdettiin tulkitsemaan tilastollisesti.

3. Tulokset

Tutkimuksen kyselylomakkeen täytti 52 henkilöä, ja näihin 52 kyselylomakkeeseen perustamme tutkimuksemme tulokset, jotka tässä esitetään.

Vastanneiden sukupuolijakauma

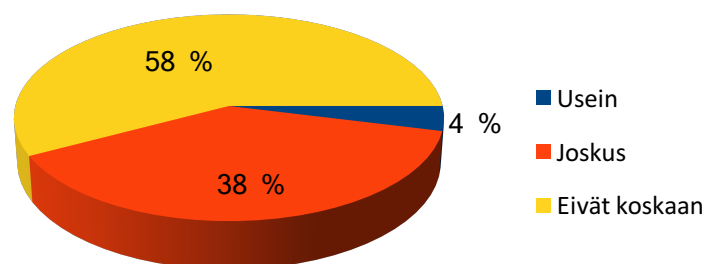
Kuva 1: Vastanneiden sukupuolijakauma

Kuvasta 1 käy ilmi, että tutkimukseen vastanneista 65% oli tyttöjä ja 35% poikia.

Viidestäkymmenestäkahdesta vastaajasta tyttöjä oli 34 ja poikia 18.

Kaikki tutkimukseen vastanneet ilmoittivat iäkseen alle 18 vuotta.

Antavatko vanhempasi sinulle
alkoholijuomia...?

Kuva 2: Antavatko vanhempasi sinulle alkoholijuomia...? (Kaikki vastaajat).

Kuvassa 2 nähdään, miten tutkimuksessa vastattiin kysymykseen ”Antavatko vanhempasi sinulle alkoholijuomia...?”. Vastaajista 58 prosenttia (30 kappaletta) vastasi ”Eivät koskaan”, 38 prosenttia (21 kappaletta) ”Joskus” ja 4 prosenttia (2 kappaletta) ”Usein”.

	Tytöt (%)	Tytöt (kpl)	Pojat (%)	Pojat (kpl)
Usein	3%	1	6%	1
Joskus	41%	14	33%	6
Eivät koskaan	56%	19	61%	11

Taulukko 1: ”Antavatko vanhempasi sinulle alkoholijuomia...? (Tytöt ja pojat erikseen)

Taulukko 1 jakaa kuvassa 2 esitetyt tulokset tyttöjen ja poikien kesken.

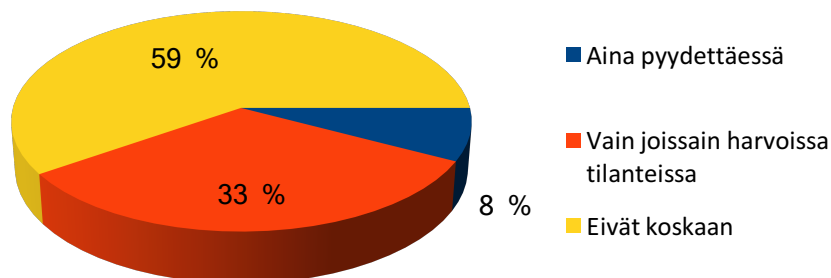

Kuva 3: Vanhemmilta saadun alkoholin vaikutus nuoren alkoholinkäyttöön

Kuvasta 3 nähdään vastaukset kysymykseen ”Jos vastasit edelliseen usein/joskus (kts. Kuva 2), vaikuttaako tämä alkoholinkäyttöösi...?”. Suurimmalla osalla vastaajista (87%) ei alkoholinkäyttöön vanhemmilta saatu alkoholi vaikuttanut. Yhdeksällä prosentilla vastaajista se vähensi alkoholinkäyttöä ja neljällä prosentilla lisäsi. Ääripäät (Lisää/Vähentää) löytyivät tyttöjen kysymyslomakkeiden vastauksista, poikien kohdalla ei vanhemmilta saatu alkoholi vaikuttanut yhtenkään alkoholinkäyttöön.

Tutkimuksessa kysyttiin myös vastaajilta heidän läheisimmän ystävänsä alkoholinkäytöstä kysymyksellä ”Mieti läheisintä ystävääsi. Ostavatko ystäväsi vanhemmat hänelle alkoholia...?”. Seuraava kuva 4 esittää vastaukset tähän kysymykseen:

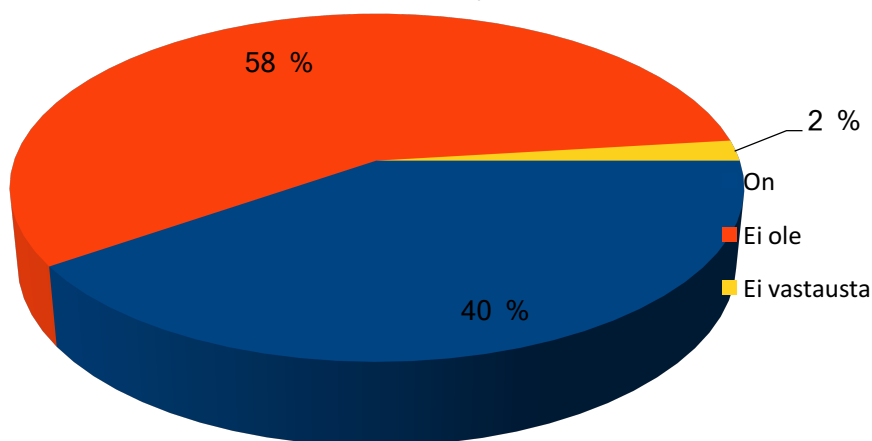
Kuinka usein vastaajan läheisin ystävä saa alkoholia vanhemmiltaan?

Kuva 4: Kuinka usein vastaajan läheisin ystävä saa alkoholia vanhemmiltaan?

Kuvasta neljä nähdään, että vastaajien ystäväistä enemmistö, 60 prosenttia, ei saa vanhemmiltaan alkoholijuomia koskaan. Seuraavaksi suurin osa, noin kolmannes eli 33% saa alkoholijuomia vanhemmiltaan vain joissain harvoissa tilanteissa. Kahdeksan prosenttia saa alkoholijuomia aina pyydettäessä.

Olisiko/onko sinusta hyvä, että vanhemmat ostavat alkoholia alaikäisille lapsilleen?

Kuva 5: Vastaajien kanta siihen, onko vanhempien hyvä ostaa alkoholia alaikäisille lapsilleen

Tutkimuksessa yritettiin myös selvittää vastaajien mielipidettä kysymykseen ”Olisiko/onko sinusta hyvä, että vanhemmat ostavat alkoholia alaikäisille lapsilleen?”. Kuvasta 5 nähdään, että yli puolet

vastaajista on kielteisellä kannalla (58%). Kaksi viidesosaa (40%) pitää hyvänä sitä, että vanhemmat ostaisivat alaikäisille lapsilleen alkoholia. Yksi vastaajista (2%) ei vastannut kysymykseen lainkaan. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut merkittäviä eroja.

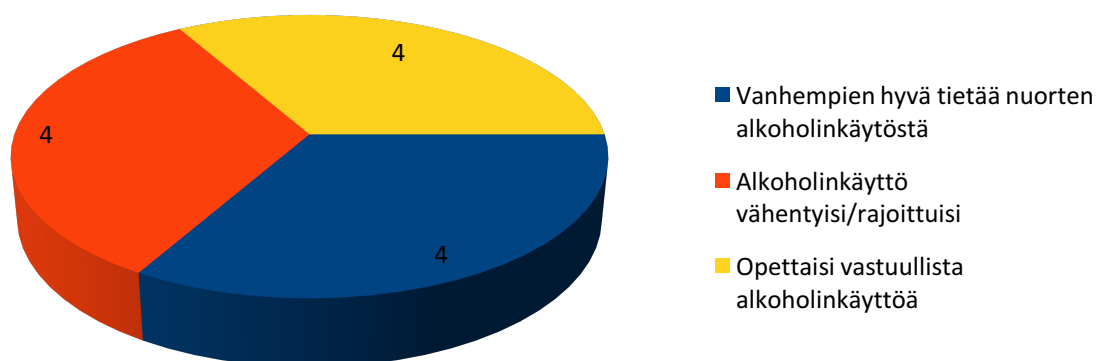
Tutkimuksen viimeinen kysymys, joka liittyi kysymykseen 5 (kts. Kuva 5) oli vapaampi. Vastaajilta kysyttiin miksi heidän mielestään on/ei ole hyvä, että vanhemmat ostavat alkoholia alaikäisille lapsilleen. Perusteluja tuli sekä puolesta että vastaan.

Kuva 6: Syitä, miksi vanhempien ei ole hyvä antaa alkoholia alaikäisille lapsilleen

Kuvan 6 ympyrädiagrammin luvut eivät ole prosentteja vaan lukumäärä, kuinka useassa vastauslomakkeessa esiintyi kyseistä argumenttia vanhempien alaikäisille alkoholin luovuttamista vastaan. Kaikissa lomakkeissa ei oltu viimeiseen kysymykseen vastattu, mutta niissä joissa oli, nostettiin kaikkein useiten esille toiminnan laittomuus. Muita väitteitä olivat alkoholin haitallisuus terveydelle, mahdollinen nuorten alkoholinkäytön lisääntyminen, vanhempien antama huono malli ja alkoholinsaannin helpottuminen.

Miksi ON hyvä, että vanhemmat antavat alkoholia alaikäisille lapsilleen?

Kuva 7: Syitä, miksi vanhempien on hyvä antaa alkoholia alaikäisille lapsilleen

Kuvan 7 ympyrädiagrammin luvut eivät ole prosenttija, vaan lukumääriä, kuinka usein vastauslomakkeessa mainittiin kyseinen huomio vanhempien alaikäisille alkoholin luovuttamisen puolesta. Yhtä usein esille nostettiin, että vanhempien olisi hyvä tietää nuorten alkoholinkäytöstä ja että nuorten alkoholinkäyttö voisi vähentyä/rajoittua ja tämä opettaisi myös vastuullista alkoholinkäyttöä.

4. Pohdinta

Osa vanhemmista mahdollistaa tietoisesti tai tiedostamatta alaikäisen lapsensa alkoholinkäytön (THL/Pro gradu-tutkielma, Irmeli Tamminen). Tapoja on tottakai monia, mutta suurin keino lienee alkoholin nimenomainen luovuttaminen alaikäiselle lapselle. Uusimmista THL:n kouluterveyskyselyistä ilmenee, että 8. ja 9. luokan oppilaista 14% sai viimeisimmällä kerralla alkoholijuomansa vanhemmiltaan (THL 2014b).

Yläasteen kahdelta viimeiseltä luokalta on vain vuoden tai kahden matka lukion ensimmäiselle luokalle, jonka oppilaat meidän tutkimuksessamme olivat kohderyhmänä. Vaikka kouluterveyskyselyn huomio koskeekin vain viimeisintä alkoholinkäyttökertaa ja meidän tutkimuksemme pyrkii kokonaisvaltaisempaan kuvaan alkoholinkäytöstä, voidaan tuloksia verrata ja pohtia, mistä näin suuri ero siirryttäessä yläasteen viimeisiltä luokilta lukion ensimmäiselle luokalle syntyy. Tuloksissamme tuli ilmi, että 42% vastanneista saa alkoholijuomia vanhemmiltaan usein tai joskus (kts. Kuva 2). THL:n kouluterveyskyselyssä yläasteen kahden viimeisen luokan oppilaista taas 14% sai viimeisimmällä käyttökerrallaan alkoholijuomat vanhemmiltaan. Vaikka tuloksia ei voikaan suoraa verrata, on prosentissa suuri ero. Voidaan pohtia, johtuuko se aikuisten löyhemmästä suhtautumisesta vanhempiin, lukioon siirtyneisiin lapsiin ja heidän alkoholinkäyttöön? Kyseessä on edelleen kuitenkin alaikäiset lapset ja heille alkoholin luovuttaminen on aina rikos. Jo lain perusteella prosenttien kummassakin tutkimuksessa tulisi olla 0 prosenttia. Luvut ovat siis herätteleviä. Esimerkiksi THL:n ”Älä välitä”-kampanja pyrkii vetoamaan aikuisiin, vanhempiin ja täysi-ikäisiin nuoriin, jotta he tiedostaisivat, että alkoholin välittäminen alaikäiselle on väärin. Älä välitä-kampanjan mukaan alkoholin välittäminen alaikäiselle on vaaraksi alaikäisen terveydelle ja turvallisuudelle (THL, Älä välitä).

Tutkimuksessa selvinneisiin hyviin puoliin voidaan ainakin listata se, että tutkimuksen vastaajat osasivat nimetä hyviä perusteluja sille, miksi alkoholin välittäminen alaikäiselle on huono asia. Kuvasta 6 ilmenee, että toiminnan laittomuus on hyvin vastaajien tiedossa, sillä se mainitaan reilussa kolmasosassa kaikista vastauspapereista, joissa alkoholin välittämisen alaikäiselle sanottiin olevan huono asia. Kolmekymmentä vastaajaa vastasi ”ei ole” kysymykseen 6 (kts. Kuva 5), ja heistä yli kolmannes, 11 kappaletta, mainitsi toiminnan olevan laitonta. Myös alkoholin haitallisuus terveydelle mainittiin useamman kerran. Tämän voi ainakin arvella liittyvän siihen, että koulussa opetettavat tiedot alkoholin terveysvaikutuksista ja ikärajoista ovat nuorten tiedossa. Erilaiset valistuskampanjat, kuten ”kännissä olet ääliö”, ovat voineet vaikuttaa nuoriin ja lisätä tietoisuutta siitä, että alkoholi on terveydelle haitallista. Alkoholilakia ja ikärajoja ei ole säädetty ilman syytä: alkoholilain tavoite on suojella kehittyvää lasta (THL, Älä välitä).

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan

kouluikäisten vanhemmista kaksi kolmesta eli noin 66 prosenttia pitää hyväksyttävänä, että alaikäiselle tarjotaan alkoholia, kunhan se tapahtuu täysi-ikäisen seurassa. Kuitenkin vain 12% vanhemmista kertoo ostaneensa alkoholia alaikäiselle (MTV, alkoholikysely. 2014).

Luvut ovat jokseenkin ristiriidassa meidän tutkimuksemme kanssa: 42% vastanneista ilmoitti saavansa alkoholia vanhemmiltaan usein tai joskus. Kuitenkin edellämainitussa tutkimuksessa vain 12% vanhemmista kertoo ostaneensa alkoholia alaikäiselle. Selityksiä voi toki olla useita, mutta esille voidaan nostaa sekä vastanneiden vanhempien että nuorten puolelta pohdintaa ja huomioita.

Ensinnäkin, vanhempien saattaa olla vaikeaa myöntää, että he luovuttavat alkoholia alaikäisille vastatessaan panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden tutkimukseen. Toiminnan tuomittavuus ja laittomuus sekä mahdollinen hyvän vanhemmuuden kysenalaistaminen saattavat saada vanhemmat ns. väheksymään tai kieltämään, että he todella ovat ostaneet alkoholia lapsilleen. Toisaalta lapset saattavat väittää saaneensa alkoholia vanhemmiltaan, vaikka eivät olisi todellisuudessa saaneet. Jos esimerkiksi kyselyn jälkeen aiheesta keskustellaan kavereiden kanssa, saattaa tuntua hienolta kertoa, että saa vanhemmilta alkoholijuomia/että vanhemmat tekevät, mitä lapset haluavat. Tämä saattaa myös vaikuttaa toisen tutkimuskyselyksemme, kysymyksen 5 (kts. Kuva 4) vastauksiin. Vastajan läheisin ystävä on saattanut kerskua ystävälleen saavansa alkoholia vanhemmiltaan vaikka sitä todellisuudessa saisi nostaakseen statusta tai arvostusta ystävänsä silmissä.

Elämä On Parasta Huumetta ry:n kyselyssä haastateltiin 3600 vantaalaista koululaista. Tutkimuksessa selvisi, että 25% lasten omista vanhemmista hankkii heille alkoholijuomia (Yle 2012). Vaikka tutkimuksen kohderyhmänä olivatkin yläasteikäiset opiskelijat eivätkä lukiolaiset, voidaan tutkimustulosta verrata meidän tutkimuksemme tuloksiin. Kuvasta 2 käy ilmi, että 42% vastaajista ilmoitti saavansa alkoholijuomia vanhemmiltaan usein tai joskus. Kuitenkin Elämä On Parasta Huumetta ry:n kyselyssä vastaava prosentti oli vain 25%. Jälleen voidaan nostaa esille samankaltaisia huomiota kuin edellä mainitun Panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden teettämän tutkimuksen kohdalla. Prosenttierot ovat suuret. Voidaan pohtia johtuuko se todellakin siitä, että vanhempien suhtautuminen alaikäisten lastensa juomiseen muuttuu myönteisemmäksi kun lapset ovat vanhempia (vaikka he edelleen olisivat alaikäisiä). Tämä on merkittävä huomio: ajattelevatko vanhemmat ehkä osaavansa itse arvioida lastensa alkoholinkäytön sallittavuutta paremmin kuin Suomen laki sen määrittelee? Ikäraja on kuitenkin edelleen 18 vuotta, ei huoltajien itse päätettävissä. Voidaan pohtia, tarvittaisiinko aiheesta lisää yleistä keskustelua, tiedotusta tai valistusta, jotta vanhemmat saisivat tietoa toiminnan laittomuudesta sekä terveysvaaroista omille lapsilleen ja heidän myöhemmälle kehitykselleen sekä alkoholinkäytölleen.

Toinen kysymykseen 5 (kts. Kuva 4) mahdollista epäluotettavuutta luova tekijä on se, ettei voida tietää, onko vastaajan ystävä alle 18-vuotias vai ei. Toki usein läheisimmät ystävät löytyvät samanikäisten ihmisten keskuudesta esimerkiksi koulusta tai harrastuksista, muttei ole tavatonta, että alaikäisellä olisi parhaana ystävänä yli 18-vuotias. Tämä toki vaikuttaa jo laittomuudenkin näkökulmasta kysymyksen 5 vastauksiin. Kysymyksen 5 tulokset eivät siis ole välttämättä täysin luotettavat.

Kysymyksen 4 (kts. Kuva 3) kohdalla voidaan erittäin tarkassa tarkastelussa nostaa esiin huomio, että voidaanko edes realistisesti sanoa, etteikö vanhemmilta saatu alkoholi vaikuttaisi mitenkään alkoholinkäyttöön. Tätä kysymystä tarkasteltaessa voidaan nostaa esiin yksi psykologian käsittelemistä automaattisen oppimisen muodoista, mallioppiminen (Harri Peltomaa, mallioppiminen), joka voi olla sekä tietoista että useimmiten myös tiedostamatonta. Ihminen siis oppii tarkastelemalla muiden ihmisten toimintaa, viestejä ja asenteita. Varmasti nuori, jolle vanhemmat antavat alkoholia sekä nuori, joka ei alkoholia vanhemmiltaan saa, oppivat erilaisen mallin alkoholista, sen käytöstä ja siihen suhtautumisesta. Albert Banduran, mallioppimisen isän (Harri Peltomaa, mallioppiminen), tutkimuksissa, joissa tutkittiin mallin vaikutusta lasten käyttäytymiseen, todistettiin esimerkiksi, että aggressiivinen malli lisäsi lasten aggressiivista käyttäytymistä. Tästä voidaan päätellä, että myös vanhempien antama malli ja suhtautuminen alkoholiin ja sen käyttöön vaikuttaa nuoriin, heidän suhtautumiseensa, ajatuksiinsa ja toimintaansa, myös tiedostamatta. Vanhempien antama malli siitä, että alkoholinkäyttö alaikäisenä on jollain tasolla sallittavaa huolimatta toiminnan laittomuudesta tai alkoholin todistetuista terveyshaitoista, on hälyttävä. Ei voida siis suoraan sanoa, ettei vanhempien antama alkoholi muka todella vaikuttaisi lainkaan 87 prosenttiin, jotka vastasivat, ettei se vaikuta lainkaan. Kynnys alkoholinkäyttöön voi vanhempien myönteisen mallin myötä olla huomattavasti matalammalla kuin vastaavasti nuorella, joka ei vanhemmiltaan alkoholia saa. Vanhempien myönteinen suhtautuminen alkoholiin voi siis nuoren itsensä tiedostamatta lisätä hänen alkoholinkäyttöään.

Kun mietitään kysymystä 4 (kts. Kuva 3) ja vanhempien antamaa alkoholia sekä sen vaikutusta nuorten käyttämän alkoholin määrään, voidaan jälleen pohtia, eikö se todella vaikuta jopa 87 % vastaajista käytetyn alkoholin määrään lainkaan. Jokainen annos alkoholia, jonka nuori saa vanhemmiltaan, on kuitenkin annos alkoholia. Nuoret voisivat toki ajatella, ettei se vaikuta ja että he joka tapauksessa hankkisivat saman alkoholiannoksen jostain muualta, jos eivät sitä vanhemmiltaan saisi. Ei voida kuitenkaan koskaan tietää, saisivatko he sitä alkoholiannosta muualta: vanhemmilta sen saa ns. ”helposti”, ja muualta se pitää aktiivisesti hankkia. Mistä tietää, jos hankkiminen ei tuottaisikaan tulosta? Silloin nuori on kuitenkin saanut kyseisen annoksen jo

vanhemmiltaan, mikä lisää käytetyn alkoholin määrää.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että se suoritettiin täysin anonymisti. Kun vastaajien henkilökohtaisia tietoja, kuten nimeä ei tarvittu, kysymyksiin oli helpompi vastata totuudenmukaisesti.

Kun tuloksia vertaa hypoteesiimme, huomataan sekä positiivisia että negatiivisia yllätyksiä. Positiivinen yllätys oli, että vastaajista vain 42% (kts. Kuva 2) sai alkoholijuomia vanhemmiltaan usein tai joskus. Itse oletimme tuon prosentin olevan lähempänä kuuttakymmentä prosenttia. Negatiivinen yllätys taas oli, että vastaajista vain 58% (kts. Kuva 5) sanoi, että vanhempien ei ole hyvä luovuttaa alkoholia alaikäisille lapsilleen. Itse oletimme neljän viidestä vastaajasta vastaavan kysymykseen ”ei ole”. Hypoteesimme sen suhteen, vaikuttaako vanhemmilta saatu alkoholinkäyttö vastaajan mielestä hänen alkoholinkäyttönsä, oli lähestulkoon sama kuin tutkimuksen tuloksissa ilmeni. Itse oletimme, että 85% vastaajista ei vanhemmilta saatu alkoholi vaikuta alkoholinkäyttöön, ja tutkimuksen tuloksissa tuo prosenttiluku oli 87% (kts. Kuva 3).

5. Lähteet

- Alkoholilaki. 1994. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>. Vierailupäivä 10.10.2014.
- Fogelholm M., Huuhka H., Reinikkala P., Sundman T., 2012, Terve!2 Nuoret, terveys ja arkielämä. Sanoma Pro Oy: Helsinki.
- MTV, alkoholikysely. 2014. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/alkoholikysely-vanhemmat-antavat-maistaa-mutta-eivat-osta/3409286>. Vierailupäivä 26.10.2014
- Harri Peltomaa, mallioppiminen. <http://www.opinto.net/web/parser.php?sec=psyk&page=kogni-002-2>. 2002. Vierailupäivä 26.10.2014
- THL 2013a. Aivot, sydän ja verenkierto. <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/tietoa-alkoholista/alkoholi-ja-terveys/alkoholin-haittavaikutukset/aivot-sydän-ja-verenkierto>. Vierailupäivä 10.10.2014.
- THL 2013b. Alkoholit ja maksa. <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/tietoa-alkoholista/alkoholi-ja-terveys/alkoholin-haittavaikutukset/alkoholi-ja-maksa>. Vierailupäivä 21.10.2014.
- THL 2013c. Alkoholit ja ruoansulatuskanava. <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/tietoa-alkoholista/alkoholi-ja-terveys/alkoholin-haittavaikutukset/alkoholi-ja-ruoansulatuskanava>. Vierailupäivä 21.10.2013.
- THL 2013d. Alkoholit ja syöpäriski. <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/tietoa-alkoholista/alkoholi-ja-terveys/alkoholin-haittavaikutukset/alkoholi-ja-syopariski>. Vierailupäivä 21.10.2013.
- THL 2013e. Alkoholit ja mielenterveys. <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/tietoa-alkoholista/alkoholi-ja-terveys/alkoholin-haittavaikutukset/alkoholi-ja-mielenterveys>. Vierailupäivä 21.10.2013.
- THL/Pro gradu-tutkielma, Irmeli Tamminen.
http://www4.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/alkoholiohjelma/uutiskirje/nuorten-kasityksia-vanhempiensa-alkoholikontrollista. Tutkielma syksy 2013. Nettisivu 2014. Vierailupäivä 25.10.2014.
- THL 2014a. Alkoholit, aivot ja hermosto. <http://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/tietoa-alkoholista/alkoholi-ja-terveys/alkoholin-haittavaikutukset/alkoholi-aivot-ja-hermosto>. Vierailupäivä 10.10.2014.
- THL 2014b.
http://www4.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/alkoholiohjelma/ajankohtaista/ala_valita-alaikaiselle. Vierailupäivä 25.10.2014.
- THL, Älä välitä.

http://www4.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/alkoholiohjelma/ajankohtaista/ala_valita-alaikaiselle. 2014. Vierailupäivä 25.10.2014.

Yle 2012. Moni vanhempi hyväksyy lapsensa alkoholin käytön.

http://yle.fi/uutiset/moni_vanhempi_hyvaksyy_lapsensa_alkoholin_kayton/5790546. Vierailupäivä 6.11.2014.

Liitteet

Nuorten alkoholinkäyttö

Tämä kysely koskee nuorten alkoholinkäyttöä ja se suoritetaan TE3-kurssin tutkimusta varten. Vastaaminen on täysin luottamuksellista eikä vastaajien henkilöllisyyttä tarvita.

1. Sukupuolesi?

- ☐ Tyttö
- ☐ Poika

2. Ikäsi?

- ☐ Alle 18 vuotta
- ☐ 18 vuotta täyttänyt

3. Antavatko vanhempasi sinulle alkoholijuomia...?

- ☐ Usein
- ☐ Joskus
- ☐ Eivät koskaan

4. Jos vastasit edelliseen usein/joskus, vaikuttaako tämä alkoholinkäyttösi...?

- ☐ Lisää alkoholinkäyttöäni
- ☐ Ei vaikuta
- ☐ Vähentää

5. Mieti läheisintä ystävääsi. Ostavatko ystäväsi vanhemmat hänelle alkoholia...?

- ☐ Aina pyydettäessä
- ☐ Vain joissain harvoissa tilanteissa
- ☐ Eivät koskaan

6. Olisiko/onko sinusta hyvä, että vanhemmat ostavat alkoholia alaikäisille lapsilleen?

- ☐ On
- ☐ Ei ole

Miksi?